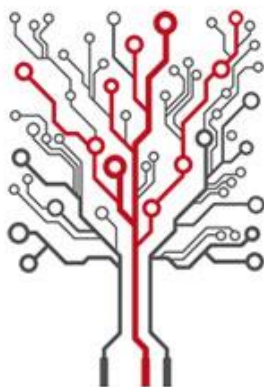

MATERIAŁ DO DYSKUSJI
Reforma europejskiego prawa
autorskiego

FORUM
PRAWA
AUTORSKIEGO

Warszawa, 24 stycznia 2013 r.

Wstęp

Proces przeglądu europejskich norm prawa autorskiego został zainicjowany przez Komisję Europejską w grudniu 2012 r. opublikowaniem Komunikatu w sprawie treści na jednolitym rynku cyfrowym¹. Pierwszym krokiem było podjęcie przez Komisję dialogu z zainteresowanymi stronami, którego celem miało być przyspieszenie prac w czterech wskazanych przez nią obszarach: 1) dostępu transgranicznego i możliwości przenoszenia usług; 2) treści wytworzonych przez użytkowników (*user-generated content*) i udzielania licencji użytkownikom korzystającym z materiałów chronionych na niewielką skalę; 3) sektora audiowizualnego i instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe; oraz 4) eksploracji tekstów i danych (*text and data mining*). Rozmowy te, prowadzone pod hasłem „Licencje dla Europy”, nie doprowadziły do osiągnięcia konsensusu pomiędzy wszystkimi ich uczestnikami. Natomiast wśród podmiotów reprezentujących przemysły kreatywne i dystrybutorów wypracowano zestaw deklaracji, mających na celu wspieranie rozwiązań ułatwiających dostęp *online* do treści w poszczególnych sektorach².

Kolejnym etapem przeglądu było ogłoszenie przez Komisję Europejską w grudniu 2013 r. konsultacji społecznych³. Do udziału w nich zaproszeni zostali wszyscy zainteresowani problematyką prawa autorskiego – w tym twórcy, wykonawcy, producenci, nadawcy, organizacje zbiorowego zarządzania, użytkownicy, konsumenci, jak również rządy państw członkowskich.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) jest odpowiedzialne za przygotowanie stanowiska polskiego Rządu w tej sprawie. W tym celu pod koniec grudnia 2013 r. MKiDN zorganizowało własne konsultacje. Wzięły w nich udział następujące podmioty: Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe Projekt: Polska, Fundacja Nowoczesna Polska, Izba Wydawców Prasy wspólnie ze Stowarzyszeniem Wydawców REPROPOL, Koalicja Otwartej Edukacji, Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich wspólnie z Konferencją Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, Poznańską Fundacją Bibliotek Naukowych, Stowarzyszeniem EBIB i Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich (dalej jako: „wspólne stanowisko organizacji bibliotecznych), Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, Polska Izba Komunikacji Elektronicznej, Polskie Radio S.A., Polskie Stowarzyszenie Montażystów, Polskie Stowarzyszenie Prezentatorów Muzyki DJ UNION, Stowarzyszenie Architektów Polskich SARP, Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Dystrybutorów Programów Telewizyjnych Sygnał, Stowarzyszenie Filmowców Polskich, Stowarzyszenie Kreatywna Polska, Stowarzyszenie Tłumaczy Audiowizualnych, Zakład Prawa Europejskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Związek Artystów Wykonawców STOART, Związek Polskich Artystów Fotografików, Związek Polskich Autorów i Kompozytorów ZAKR oraz Związek Producentów Audio Video. Wyniki konsultacji zostały opublikowane na stronie internetowej www.prawoautorskie.gov.pl.

Część uczestników konsultacji skrytykowała zarówno kierunek, w którym zmierza unijny proces reformy prawa autorskiego⁴, jak i zbyt krótki termin konsultacji⁵. W szczególności zwrócono uwagę, iż w konsultacjach pominięto problem usług internetowych, których model biznesowy opiera

1 http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/licensing-europe/index_en.htm#onlinecontent

2 <http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/en/content/final-plenary-meeting>

3 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm

się na różnych formach wykorzystania treści chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi bez zgody podmiotów uprawnionych oraz czerpaniu z tego tytułu korzyści majątkowych.

Poniżej przedstawiamy przygotowany przez MKiDN materiał mający stanowić podstawę do dyskusji nad kierunkami reformy europejskiego prawa autorskiego prowadzonej w ramach Forum Prawa Autorskiego. Zawiera on podsumowanie konsultacji przeprowadzonych przez MKiDN wraz z wstępnymi propozycjami odpowiedzi na niektóre z pytań postawionych w ramach konsultacji ogłoszonych w grudniu 2013 przez Komisję Europejską. W materiale zawarto również pytania uzupełniające w kwestiach wymagających pogłębionych konsultacji z partnerami społecznymi.

I. Zakres i ochrona praw oraz funkcjonowanie jednolitego rynku UE

I.1. Terytorialność prawa autorskiego

Pomimo znacznego stopnia harmonizacji prawa autorskiego i praw pokrewnych dokonanej w dyrektywach Unii Europejskiej, zakres ochrony przyznanej uprawnionym w krajowych przepisach jest ograniczony do terytorium danego państwa członkowskiego. Co prawda uprawniony może udzielić licencji na wiele terytoriów, to jednak w praktyce mechanizmy licencyjne obejmują terytorium co najwyżej kilku państw członkowskich. Skutkuje to znacznym zróżnicowaniem usług świadczonych w poszczególnych państwach członkowskich, które zapewniają legalny dostęp do chronionych utworów oraz terytorialnymi ograniczeniami przy korzystaniu z tych usług z terytoriów innych państw członkowskich.

Część uczestników konsultacji uważa, że ograniczenia w dostępie do treści *online*, wynikające z terytorialnego charakteru prawa autorskiego, powinny zostać zniesione⁶. Zwracano jednak uwagę, że byłby to niezwykle trudny i długotrwały proces – oznaczałby bowiem konieczność bardzo daleko idącej harmonizacji krajowych systemów krajowych albo wprowadzenia wspólnego, europejskiego prawa autorskiego. Wymagałoby to m.in. ujednoczenia takich elementów jak definicja „utworu”, jednolitego określenia podmiotów pierwotnie uprawnionych oraz pełnej harmonizacji przepisów o dozwolonym użytku. Tymczasem każde z państw wypracowało w tym zakresie własną doktrynę i praktykę, co utrudniałoby uzyskanie konsensusu⁷. Równocześnie podnoszono, że rozwiązania te

4 FNP, KIPA, PIKE, PSM, SFP, Kreatywna Polska, ZAiKS, ZPAV.

5 Centrum Cyfrowe, ZAiKS, SFP, Kreatywna Polska, ZPAV.

6 Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, DJ UNION, PIKE, Polskie Radio, SDPT Sygnał.

7 FNP, KOE, KIPA, SFP. R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska (ZPE UAM) zwrócili dodatkowo uwagę, że w praktyce akty wprowadzające jednolitą ochronę zawsze odwołują się do prawa państwa powiązanego z wnioskodawcą. Równocześnie wprowadzenie jednolitej ochrony powoduje utratę możliwości uwzględnienia indywidualnej sytuacji poszczególnych państwa członkowskich, ich poziomu rozwoju cywilizacyjnego i ekonomicznego.

ograniczałyby się tylko do terytorium Unii Europejskiej, co niektórzy uznali za niewystarczające z uwagi na ponadgraniczny charakter internetu⁸.

Jak podkreślano w konsultacjach, przyczyny terytorialnego zróżnicowania usług dostępu *online* do treści nie wynikają wyłącznie z terytorialności prawa autorskiego czy ograniczeń licencyjnych, ale przede wszystkim ze strategii biznesowych⁹ i marketingowych¹⁰ usługodawców, specyfiki poszczególnych sektorów kreatywnych¹¹, różnic dotyczących prawa antymonopolowego i podatkowego¹², braku transgranicznych systemów płatności elektronicznej, ograniczonego dostępu do szerokopasmowego internetu i wysokich kosztów roamingu danych¹³ oraz zjawiska piractwa, z którym legalnym usługodawcom jest często ciężko konkurować¹⁴.

Z konsultacji wynika więc, że ustawodawca europejski nie powinien ingerować w terytorialny charakter prawa autorskiego, a raczej dążyć do zapewnienia większej jednolitości jego stosowania w określonych obszarach¹⁵ oraz większej efektywności w zakresie zarządzania prawami¹⁶ i ich ochrony¹⁷. Zwrócono także uwagę na konieczność ochrony lokalnych rynków europejskich przed nieuczciwą przewagą konkurencyjną największych amerykańskich pośredników internetowych, wynikającą m.in.

8 Biblioteka Narodowa, KOE, KIPA, SFP.

9 Zdaniem SDPT Sygnał udzielanie licencji wieloterytorialnych powinno stanowić indywidualną decyzję licencjodawcy, a nie narzuconych regulacji. W przeciwnym wypadku drastycznie utrudniona zostanie konkurencja małych przedsiębiorców z globalnymi graczami, dla których pozyskanie praw transgranicznych stanowi mniejszą barierę wejścia niż dla lokalnych przedsiębiorców. Z kolei ZAKR przypomniał, że terytorialne ograniczenia przy korzystaniu z usług *online* umożliwiają ich dostosowanie do oczekiwań lokalnych odbiorców zarówno pod względem udostępnianych treści, jak i ceny.

10 ZAiKS zwrócił tu uwagę na lokalny charakter rynków reklamy.

11 ZPAV przypomniał, że wytwórnie płytowe już obecnie udzielają licencji wieloterytorialnych. Z kolei w sektorze audiowizualnym terytorialny charakter licencji może wynikać np. z umów koproducentkich (KIPA, SFP). Problem ograniczeń terytorialnych nie występuje natomiast w sektorze prasy, ani w odniesieniu do usług dostępu *online* dla użytku osobistego, ani też licencji dotyczących przedruku czy usług monitoringu prasy w różnych państwach, na potrzeby których wydawcy utworzyli własny mechanizm licencyjny – *Press Database Licensing Network* (IWP/REPROPOL). Także na rynku książki obecne regulacje nie stoją na przeszkodzie stosowaniu licencji wieloterytorialnych. Autorzy zazwyczaj udzielają takich licencji wydawcom, zarówno w odniesieniu do książki tradycyjnej jak i e-booków (Polska Książka). Dodatkowo, R Sikorski i K. Kłafkowska-Waśniowska (ZPE UAM) zwrócili uwagę, że w praktyce rynek *online* jest w tylko w pewnym stopniu transgraniczny, co wynika z przyczyn kulturowych i językowych. Transgraniczny obrót dotyczy przede wszystkim muzyki i utworów plastycznych, w mniejszym zaś stopniu dzieł filmowych i literackich.

12 IWP/REPROPOL, ZAiKS, ZAKR.

13 ZAiKS, ZAKR.

14 IWP/REPROPOL, ZAiKS, ZAKR, ZPAV.

z omijania unijnych przepisów dotyczących prawa autorskiego i ochrony konsumentów (w tym ochrony ich danych osobowych), lokowania przychodów w krajach o najkorzystniejszych rozwiązaniach podatkowych oraz stosowania praktyk monopolistycznych¹⁸.

Wśród odpowiedzi skierowanych do MKiDN pojawiły ponadto sugestie dotyczące doprecyzowania pojęcia i zakresu pola eksploatacji „publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym”¹⁹. W tym kontekście zwracano też uwagę na konieczność zapewnienia uprawnionym niezbywalnego prawa do wynagrodzenia za korzystanie na tym polu z utworów i artystycznych wykonań (patrz pkt I.6 poniżej), którego nie można by się zrzec.²⁰

W opinii MKiDN Rząd RP powinien opowiedzieć się za taką reformą europejskiego prawa autorskiego, której zasadniczym celem byłoby zapewnienie większej jednolitości i efektywności jego stosowania w określonych obszarach. Zmiany nie powinny natomiast prowadzić do zniesienia terytorialnego charakteru ochrony prawnoautorskiej. Pozwala on bowiem na dostosowywanie usług online do oczekiwań i możliwości odbiorców w danym kraju. Przykład rynku muzycznego pokazuje, że do zapewnienia szerokiego, legalnego dostępu online do twórczości, nie jest konieczne wprowadzanie rozwiązań opartych np. o zasadę państwa pochodzenia albo jednolity tytuł prawnoautorski. Istotne jest raczej zapewnienie nowym modelom biznesowym odpowiednich warunków do rozwoju, rozumianych przede wszystkim jako jasne i niebudzące wątpliwości przepisy prawa, w tym autorskiego, podatkowego, antymonopolowego i ochrony konsumentów, jak również ochrona przed nieuczciwą konkurencją ze strony podmiotów, które dostarczają narzędzia do nielegalnej wymiany utworów w sieci.

Pytanie uzupełniające:

1. *Czy do prawa europejskiego należy wprowadzić definicję „publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym” (oczywiście z odpowiednim zastosowaniem do praw pokrewnych)? Jakie powinny być elementy tej definicji?*

15 Przede wszystkim dozwolonego użytku (FNP, IWP/REPROPOL, KOE, KIPA) oraz przesłanek objęcia ochroną prawnoautorską i sposobu obliczania czasu jej trwania (KOE).

16 W tym eliminowania nieprawidłowości i praktyk ograniczających konkurencję (FNP) oraz zapewnienia sprawnego i wolnego od nadużyć systemu zbiorowego zarządzania (PIKE, SDPT Sygnał).

17 IWP/REPROPOL, KIPA, SDPT Sygnał, ZAiKS, ZAKR, ZPAV.

18 IWP/REPROPOL, PSM, SDPT Sygnał.

19 KOE, KIPA, SFP.

20 SFP, STA, STOART.

I.2. Problem odesłań i przeglądark internetowych

W ostatnim czasie na gruncie prawa unijnego pojawiły się wątpliwości co do charakteru odesłań (linków) zamieszczanych na stronach internetowych, prowadzących do zasobów znajdujących się na innych stronach. Do Trybunału Sprawiedliwości UE skierowano kilka pytań prejudycjalnych, mających na celu ustalenie, czy zamieszczenie odesłania do chronionego utworu jest równoznaczne z jego publicznym komunikowaniem lub publicznym udostępnieniem w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2001/29/WE²¹.

Poglądy prezentowane na ten temat w konsultacjach były bardzo zróżnicowane. Pojawiały się zarówno stanowiska uzależniające dopuszczalność linkowania od zgody podmiotu uprawnionego²², jak i postulujące pełną swobodę w tym zakresie²³, a przynajmniej w przypadku odesłań do utworów legalnie zamieszczonych w sieci²⁴. W opinii niektórych konsultowanych podmiotów zgody powinno wymagać wyłącznie udostępnianie linków dokonywane w ramach działalności komercyjnej²⁵. W tym kontekście zwracano również uwagę na konieczność określenia zasad odpowiedzialności podmiotów, których działalność jest ukierunkowana na ułatwianie dostępu do utworów nielegalnie zamieszczonych w sieci i osiągających korzyści majątkowe z tego tytułu²⁶. Podnoszono ponadto problem agregatorów treści (np. wyszukiwarek internetowych)²⁷ pośredniczących w dostępie do chronionych utworów.

Z uwagi na oczekiwane rozstrzygnięcia TSUE, które przesądzą, czy linkowanie stanowi publiczne udostępnienie utworu, MKiDN proponuje, aby Rząd RP nie zajmował stanowiska w tej sprawie. Warto natomiast rozważyć zasadność wypracowania polityki UE w odniesieniu do tych zagadnień, które mogą budzić wątpliwości w razie pozytywnej odpowiedzi Trybunału, tj. przypadków, w których stosowanie odesłań powinno być możliwe bez zgody uprawnionego oraz czerpania korzyści majątkowych z katalogowania linków do cudzych utworów, w szczególności linków do treści zamieszczanych w internecie z naruszeniem praw autorskich i pokrewnych.

21 Sprawy C-466/12 Svensson, C-348/13 Bestwater International oraz C-279/13 C More Entertainment.

22 KIPA, Polskie Radio, Polska Książka, ZAiKS, ZAKR, ZPAV.

23 Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, FNP, KOE, wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych, ZPAP.

24 PIKE, DJ UNION, SARP, ZPE UAM.

25 PSM, SDPT Sygnał.

26 KIPA, SFP.

27 IWP i REPROPOL sugerują obciążenie tego rodzaju podmiotów opłatami na wzór opłat z tytułu prywatnego kopiowania. Z kolei SFP proponuje wprowadzenie mechanizmów, które skłonią uprawnionych i administratorów wyszukiwarek do współpracy w celu stworzenia odpowiednich systemów monitorowania.

Pytania uzupełniające:

2. *Jeżeli TSUE uzna zamieszczenie odnośnika co cudzego utworu za jego publiczne udostępnienie, czy należałoby określić przypadki, w których jest to dozwolone bez zgody uprawnionego? Jakże to powinny być sytuacje?*
3. *Jakie powinny być przesłanki odpowiedzialności usługodawców internetowych, których modele biznesowe polegają na ułatwianiu udostępniania utworów nielegalnie zamieszczonych w sieci?*
4. *Czy prawo UE powinno regulować istotne z punktu widzenia prawa autorskiego aspekty działalności agregatorów treści (np. wyszukiwarek internetowych), a jeśli tak to w jaki sposób?*

Do TSUE trafiło też pytanie prejudycjalne dotyczące tymczasowych kopii utworów tworzonych w pamięci komputera przez przeglądarkę internetową podczas wyświetlania stron internetowych²⁸. Trybunał będzie w tej sprawie oceniać, czy takie kopie mieszczą się w ramach wyjątku określonego w art. 5 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE, dotyczącego tymczasowych czynności zwielokrotniania w ramach procesu technologicznego²⁹.

W tym zakresie konsultowane podmioty dość jednomyślnie wskazywały, iż zwielokrotnianie stron internetowych przez przeglądarkę jest częścią procesu technologicznego i z tej przyczyny nie powinno być objęte monopolem uprawnionego.

W opinii MKiDN stanowisko Rządu powinno jednoznacznie potwierdzać to podejście.

I.3. Wyczerpanie prawa

Zgodnie z tzw. zasadą wyczerpania prawa, określoną w art. 4 ust. 2 dyrektywy 2001/29/WE, w przypadku pierwszej sprzedaży danego przedmiotu lub innego przeniesienia własności na obszarze UE przez podmiot praw autorskich lub za jego zezwoleniem, wyczerpuje się prawo do rozpowszechniania egzemplarza utworu na tym obszarze. Oznacza to, iż uprawniony nie ma wpływu na dalszy obrót tym egzemplarzem.

Zasada ta ma zastosowanie wyłącznie do utworów wprowadzanych do obrotu na fizycznych nośnikach. Znajduje to potwierdzenie w treści motywu 28³⁰ oraz przepisu art. 3 ust. 3 dyrektywy³¹. Komisja Europejska poddaje pod rozagę możliwość rozszerzenia zasady wyczerpania prawa na utwory rozpowszechniane w formie cyfrowej³².

28 Sprawa C-360/13 Public Relations Consultants Association.

29 Jego odpowiednikiem w polskich przepisach jest art. 23¹ ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

30

Stanowi on, iż ochrona prawa autorskiego na mocy dyrektywy 2001/29/WE obejmuje wyłączne prawo do kontrolowania dystrybucji utworu w postaci materialnego nośnika.

31

Zgodnie z tym przepisem, czynności publicznego komunikowania i udostępniania utworów nie powodują wyczerpania praw w zakresie publicznego komunikowania i udostępniania.

32

Warto przypomnieć, iż TSUE potwierdził, że zasada wyczerpania prawa ma zastosowanie do kopii programów komputerowych nabytych w postaci elektronicznej (pobrane ze strony internetowej a więc bez użycia fizycznego nośnika). Stanowisko to zostało jednak wyrażone w oparciu o przepisy dyrektywy 2009/24/WE w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych i nie wpływa ono na ograniczenie zasady wyczerpania

Większość konsultowanych podmiotów sprzeciwiła się tej propozycji³³, w szczególności z uwagi na brak możliwości kontrolowania legalności dalszego obrotu tego rodzaju albo obawy, iż tego rodzaju kontrola utrudniłaby korzystanie z utworów w ramach dozwolonego użytku. Podnoszono też, że wtórny obrót cyfrowymi kopiami utworów stanowiłby zagrożenie dla rynku pierwotnego – kopie mają bowiem zawsze tę samą jakość, ale na rynku wtórnym mogłyby być odsprzedawane po niższej cenie. Pojawiły się również pojedyncze głosy popierające stosowanie zasady wyczerpania prawa w zakresie rozpowszechniania online³⁴.

W związku z powyższym MKiDN proponuje, aby Rząd w swoim stanowisku sprzeciwił się propozycji rozszerzenia zasady wyczerpania prawa na utwory rozpowszechniane w formie cyfrowej.

I.4. Rejestr utworów

Zgodnie z art. 5 ust. 2 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych, korzystanie w danym państwie – stronie tej Konwencji z praw autorskich przysługujących twórcy utworu powstałego w innym państwie nie wymaga spełnienia żadnych formalności. W praktyce w wielu państwach zasadą tą objęto także twórców krajowych³⁵.

W związku z rozwojem technologii cyfrowych, ułatwiających eksploatację utworów, coraz częściej zwraca się uwagę na korzyści płynące z systemów ich rejestracji – niekoniecznie obligatoryjnych. Przykładem takiego systemu jest powstająca obecnie baza danych utworów osieroconych, do której utworzenia zobowiązany został Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM)³⁶. Istnieje też wiele baz danych stworzonych przez producentów, wydawców, organizacje zbiorowego zarządzania czy biblioteki.

Znaczna część konsultowanych podmiotów uważa, że stworzenie systemu rejestracji utworów usprawniłoby ich identyfikację i licencjonowanie³⁷. System ten mógłby dodatkowo obejmować informacje o utworach dostępnych na wolnych licencjach oraz utworach, do których prawa wygasły. Przestrzegano równocześnie przed możliwymi nadużyciami przy korzystaniu z takiego systemu (np. rejestracji przez osoby nieuprawnione). Niektórzy uczestnicy konsultacji zwracali uwagę, że rola Unii

prawa określonej.

33

Biblioteka Narodowa, FNP, IWP/REPROPOL, KOE, KIPA, Polskie Radio, Polska Książka, ZAiKS, SFP, ZPAF, ZAKR, ZPAV.

34

Centrum Cyfrowe (przy czym nie powinno to ograniczać prawa do legalnego kopiowania plików), PIKE, SDPT Sygnał.

35

Por. art. 1 ust. 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

36

Por. art. 3 ust. 6 dyrektywy 2012/28/EU w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych.

37

Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, FNP, KIPA, PIKE, Polskie Radio, PSM, DJ UNION, Polska Książka, SFP. R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska wskazują na potencjalne korzyści z wprowadzenia takiego rejestru. Mogłyby się one wiązać z różnego rodzaju domniemaniami wynikającymi z faktu wpisu do rejestru, np. domniemaniem autorstwa lub przysługiwania praw majątkowych, czasu trwania praw majątkowych i spełnienia przesłanek ochrony, jak również z ochroną nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy działającego w zaufaniu do informacji zamieszczonych w rejestrze. Rozważyć należałoby też możliwość uwidaczniania w rejestrze informacji o udzielonych licencjach oraz ustanawianiu na prawach majątkowych ograniczonych praw rzeczowych.

przy budowie takiego systemu powinna mieć charakter wsparcia technologicznego i biznesowego, a nie legislacyjnego.³⁸ Rejestracja w takim systemie nie powinna stanowić przesłanki ochrony prawnoautorskiej³⁹, choć pojawiły się także głosy przeciwnie, postulujące obligatoryjny charakter rejestru⁴⁰. Rejestracja nie powinna obejmować wszystkich rodzajów utworów, np. w przypadku artykułów prasowych skuteczniejszym i tańszym rozwiązaniem byłoby stosowanie jednolitych i powszechnie akceptowanych oznaczeń i identyfikatorów⁴¹.

Natomiast w kontekście korzystania z identyfikatorów i metadanych pojawiały się obawy o koszty związane z ich stosowaniem⁴². Niektóre stowarzyszenia twórców zwróciły jednak uwagę, że nie jest zasadne powielanie istniejących rejestrów prowadzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania, ani stosowanych przez nie systemów identyfikacji utworów⁴³.

MKiDN proponuje, aby Rząd RP wyraził poparcie dla tworzenia dobrowolnych, branżowych systemów rejestracji utworów, także przy organizacyjnym i finansowym wsparciu Komisji Europejskiej. Przepisy prawa nie powinny jednak zobowiązywać do tworzenia takich rejestrów, a tym bardziej uzależniać przyznania ochrony od wpisu do rejestru (nawet w zakresie, w jakim pozostawałoby to w zgodzie z Konwencją berneńską). Można natomiast rozważyć określenie w przepisach pewnych ogólnych zasad prowadzenia i dostępności rejestrów, jak również korzyści (np. dowodowych) związanych z uzyskaniem wpisu.

Pytanie uzupełniające:

5. *Jakie byłyby w Państwa ocenie korzyści z określenia w przepisach prawa pewnych ramowych zasad prowadzenia i dostępności dobrowolnych rejestrów praw autorskich i praw pokrewnych? Jakie powinny być to zasady?*

I.5. Czas ochrony

Art. 7 ust. 1 Konwencji berneńskiej wprowadził minimalny okres ochrony praw autorskich. Przepis ten przewiduje, że ochrona wygasa po upływie 50 lat po śmierci twórcy. W prawie UE okres ten przedłużono do 70 lat po śmierci twórcy⁴⁴.

38
PSM, Polska Książka.

39
FNP, KIPA, Polska Książka, SDPT Sygnał, SFP.

40
Centrum Cyfrowe, wspólne stanowisko organizacji bibliotecznych.

41
IWP/REPROPOL.

42
KOE, wspólne stanowisko organizacji bibliotecznych, PIKE.

43
ZAIKS, ZAKR.

44
Art. 1 i 2 dyrektywy 2006/116/WE w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych. Por. art. 36 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Także w stosunku do określonych w prawie międzynarodowym okresów ochrony praw pokrewnych w niektórych przypadkach przepisy UE wprowadziły dłuższe terminy. Art. 17 Traktatu WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach wprowadził 50 letni czas ochrony⁴⁵. W prawie UE – w przypadku fonogramów oraz wykonań muzycznych – okres ten wydłużono do 70 lat⁴⁶. Natomiast 20-letni czas ochrony nadań wprowadzony art. 14 Konwencji rzymskiej o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych, w przepisach UE wydłużono do 50 lat⁴⁷.

Podmioty reprezentujące użytkowników uznały obowiązujące obecnie okresy ochrony za zbyt długie i zdecydowanie sprzeciwiły się ich dalszemu wydłużaniu. Postulowały skrócenie okresów do minimum wynikającego z konwencji międzynarodowych, a niektórzy sugerowali wręcz konieczność rewizji tychże konwencji w celu dostosowania czasu ochrony do okresu rzeczywistej ekonomicznej eksploatacji utworów⁴⁸.

Skróceniu czasu ochrony sprzeciwiają się natomiast podmioty reprezentujące twórców i innych uprawnionych⁴⁹. Na przykładzie utworów literackich zwrócono uwagę, iż niejednokrotnie autor osiąga sukces komercyjny po upływie pewnego czasu po publikacji utworu. Pozbawienie go w takim przypadku wynagrodzenia uniemożliwiłoby jemu oraz wydawcy zwrot środków zainwestowanych w stworzenie i publikację dzieła.

MKiDN proponuje, aby Rząd RP zdecydowanie sprzeciwił się wszelkim próbom dalszego wydłużania czasu ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych. Równocześnie, z uwagi na znaczącą rozbieżność interesów i dotychczasowe stanowiska wielu państw członkowskich UE, jego skrócenie na chwilę obecną nie wydaje się możliwe. Warto natomiast dokonać analiz rzeczywistego okresu, w którym utwór oraz inne przedmioty ochrony mają wartość ekonomiczną w celu oceny, czy obecnie obowiązujące okresy ochrony są dostosowane do aktualnych realiów eksploatacji. Dodatkowo konieczne jest określenie, w jakim zakresie konieczne jest rozwiązanie problemu dzieł 'out-of-commerce' – tj. utrudnień w dostępie do niektórych starszych dzieł, które wciąż podlegają ochronie, a jednocześnie nie są w praktyce wykorzystywane lub eksploatowane.

Pytanie dodatkowe:

6. Jak oceniają Państwo prawną dopuszczalność ewentualnego skrócenia czasu ochrony praw autorskich i praw pokrewnych, w szczególności mając na uwadze konstytucyjną zasadę ochrony praw nabytych?

45

Por. też art. 89 i art. 95 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

46

Dyrektywą 2011/77/UE dotyczącą zmiany dyrektywy 2006/116/WE. Zmiana ta nie została jeszcze implementowana w prawie polskim.

47

Art. 3 ust. 4 dyrektywy 2006/116/WE. Por. też art. 98 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

48

Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, FNP, KOE, wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych, PIKE, Polskie Radio, DJ UNION.

49

IWP/REPROPOL, KIPA, PSM, Polska Książka, ZAiKS, SFP, STOART, ZPAF, ZAKR, ZPAV.

I.6. Prawo do wynagrodzenia dla twórców i wykonawców

Oprócz katalogu praw wyłącznych przyznanych w prawie UE twórcom i artystom wykonawcom, niektóre przepisy przyznają uprawnionym niezbywalne prawo do wynagrodzenia, niezależnie od przeniesienia przez nich praw na producenta, np. w przypadku najmu egzemplarzy filmów⁵⁰.

Przedstawiciele branży filmowej⁵¹ opowiedzieli się za wprowadzeniem do prawa UE niezbywalnego i niepodlegającego zrzeczeniu wynagrodzenia dla współtwórców i wykonawców utworu audiowizualnego za korzystanie z tego rodzaju utworów w zakresie udostępniania „na żądanie” (w taki sposób, aby każdy miał do nich dostęp w czasie i miejscu przez siebie wybranym). Uzasadniano to spadkiem wpływów z tytułu innego rodzaju wynagrodzeń, w tym wynagrodzenia za najem przewidzianego w dyrektywie 2006/115/WE. Spadek ten spowodowany jest rozwojem eksploatacji *online*. Tymczasem w przemyśle filmowym i telewizyjnym zasadą jest przekazywanie przez współtwórców utworów audiowizualnych całości autorskich praw majątkowych na rzecz producenta utworu za zapłatą jednorazowego wynagrodzenia, które bardzo rzadko odzwierciedla późniejsze wpływy uzyskiwane z dystrybucji. Ze specyfiki utworów audiowizualnych wynika bowiem, iż głównymi beneficjentami ich eksploatacji są osoby trzecie (pośrednicy, producenci i dystrybutorzy), a nie faktyczni twórcy.

Podobne stanowisko wyrażono w odniesieniu do artystycznych wykonań muzycznych⁵². Tu również zwrócono uwagę, iż artyści wykonawcy w zdecydowanej większości nie partycypują w zyskach producentów z tytułu masowego korzystania z ich wykonań *online*. Ze stanowiskiem tym nie zgadzają się producenci fonogramów⁵³, uznający wynagrodzenie dla artystów wykonawców określane w drodze kontraktowej za wystarczające.

Podkreślano także rolę, jaką przy wypłacie ewentualnych nowych rodzajów wynagrodzeń powinny spełniać organizacje zbiorowego zarządzania⁵⁴.

Pojawiła się również opinia, iż wynagrodzenie za korzystanie z utworu, w szczególności w ramach licencji ustawowych albo dozwolonego użytku, powinno być powiązane z odpowiednim prawem majątkowym, a więc przysługiwać zarówno pierwotnie uprawnionemu jak i aktualnemu posiadaczowi praw⁵⁵.

50

Art. 5 dyrektywy 2006/115/WE; por. też art. 70 ust. 2¹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

51

KIPA, SFP.

52

STOART.

53

ZPAV.

54

ZAIKS.

55

IWP/REPROPOL.

W konsultacjach wyrażano też sprzeciw odnośnie tego rodzaju rozwiązań⁵⁶. Wskazywano na niezasadność wprowadzania kolejnych wynagrodzeń oraz ich potencjalne negatywne skutki, takie jak zwiększenie kosztów eksploatacji utworów *online* mogące skutkować ograniczeniem legalnego dostępu dla użytkowników końcowych oraz na utrudnienie działania systemu wolnych licencji i działalności instytucji kultury.

W opinii MKiDN nie ulega wątpliwości, że należy zapewnić uprawnionym odpowiednie i godziwe wynagrodzenie za korzystanie z przedmiotów ich praw, w szczególności mając na uwadze skalę tego korzystania w środowisku online. Rozwiązania w tym zakresie nie powinny jednak powodować utrudnień w legalnym dostępie do twórczości. Dlatego wszelkie propozycje mogące doprowadzić do wzrostu kosztów tego dostępu muszą być szczególnie wnikliwie rozważane pod kątem wszystkich potencjalnych korzyści i ewentualnych negatywnych skutków.

Pytania uzupełniające:

7. *Jakie powinny być mechanizmy zapewnienia odpowiedniego i godziwego wynagrodzenia za korzystanie online z utworów i przedmiotów praw pokrewnych?*
8. *Czy zasadne byłoby uregulowanie relacji kontraktowych pomiędzy współtwórcami i wykonawcami a producentami w sytuacjach, w których jednorazowe wynagrodzenie z tytułu przeniesienia praw na tych ostatnich okazałoby się rażąco niskie w porównaniu do zysków osiągniętych z tytułu eksploatacji utworów audiowizualnych lub fonogramów online?*

I.7. Ochrona praw

Dyrektywa 2004/48/WE w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej dokonała harmonizacji zasad dochodzenia roszczeń na drodze cywilnoprawnej w przypadkach naruszeń tych praw. We wcześniejszych konsultacjach społecznych, prowadzonych zarówno przez Komisję Europejską⁵⁷, jak i MKiDN⁵⁸, zwracano uwagę na nieefektywność tych procedur w przypadku naruszeń dokonywanych w internecie. W tym kontekście w szczególności istotne staje się skuteczne egzekwowanie praw naruszanych na skalę komercyjną. Z drugiej strony podnoszona była konieczność zachowania odpowiedniej równowagi pomiędzy poszczególnymi prawami podstawowymi, do których należy zarówno prawo własności (w tym intelektualnej), jak i prawo do prywatności czy ochrony danych osobowych.

Wyniki najnowszych konsultacji prowadzą do podobnych wniosków.

Właściciele praw najczęściej zwracali uwagę na trzy aspekty.

Po pierwsze zwracano uwagę na działalność serwisów internetowych umożliwiających, a wręcz zachęcających użytkowników sieci do nielegalnej wymiany utworów⁵⁹. Co prawda działalność samych internautów ma zazwyczaj charakter niekomercyjny, to jednak korzyści majątkowe z tego tytułu, w postaci przychodów z reklam czy opłat za świadczone usługi, osiągają operatorzy tych

56
FNP, KOE, PIKE, SDPT Sygnał.

57
http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/intellectual-property-rights_en.htm

58
<http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/podsumowanie-konsultacji-spoecznych-w-sprawie-cywilnych-srodkow-egzekwowania-praw-wlasnosci-intelektualnej-434.php>

59
Polska Książka.

serwisów i to właśnie przeciwko nim powinny być kierowane środki ochrony. W odniesieniu do sektora prasy zgłoszono nawet postulat przeprowadzenia analiz dotyczących ekonomicznych skutków działalności podmiotów agregujących treści (w tym wyszukiwarek internetowych)⁶⁰.

W tym kontekście podkreślano konieczność współdziałania – na zasadach dobrowolnych albo określonych w przepisach – pomiędzy właścicielami praw i odpowiednimi organami wymiaru sprawiedliwości a dostawcami usług internetowych, w tym wyszukiwarkami oraz podmiotami obsługującymi płatności i dostarczającymi reklamy do pirackich serwisów⁶¹. Konieczne też jest precyzyjne określenie zakresu odpowiedzialności pośredników – wyłączenie odpowiedzialności powinno przysługiwać tylko faktycznie neutralnym podmiotom⁶².

Po drugie sygnalizowano nieskuteczność procedur dochodzenia ochrony w świecie cyfrowym, wynikającą nie tylko z trudności dowodowych oraz niedostatków krajowego wymiaru sprawiedliwości⁶³, ale też trudności pojawiających się w przypadkach naruszeń dokonywanych przez podmioty mające siedzibę w innych państwach⁶⁴.

Po trzecie zwrócono uwagę na brak jednoznacznej relacji pomiędzy przepisami dyrektywy 2004/48/WE a regulacjami ograniczającymi możliwość uzyskania określonych informacji (np. danych osobowych czy informacji objętych tajemnicą bankową)⁶⁵. Podkreślano, iż możliwość odmowy udzielenia informacji powoduje często poczucie bezkarności u podmiotów naruszających prawo. Tymczasem regulacje prawne służące ochronie obywateli nie powinny być świadomie wykorzystywane przez prywatnych przedsiębiorców do generowania zysków z nielegalnego wykorzystywania utworów w internecie.

Natomiast w opinii niektórych użytkowników prawa takie jak prawo do prywatności, swobody wypowiedzi, dostępu do dóbr kultury oraz ochrona danych osobowych powinny mieć pierwszeństwo przed innymi prawami, w tym prawami własności intelektualnej⁶⁶. Zwracano też uwagę na konieczność eliminowania nadużyć ze strony podmiotów uprawnionych i zapewnienia proporcjonalności stosowanych środków ochrony⁶⁷.

60
IWP/REPROPOL.

61
KIPA, Polska Książka, ZAiKS, SDPT Sygnał, SFP, ZAKR, ZPAF, ZPAV.

62
ZAiKS, ZAKR, ZPAV.

63
ZAiKS, ZAKR, ZPAF.

64
SDPT Sygnał, ZPAV. Podobne stanowisko zajęła Biblioteka Narodowa, wskazując w tym zakresie na konieczność współdziałania usługodawców internetowych i organów ścigania.

65
KIPA, SFP, ZPAF, ZAKR.

66
Centrum Cyfrowe, FNP, KOE.

67
FNP, PIKE.

Użytkownicy ostrożniej podchodzą także do propozycji nakładania określonych obowiązków na pośredników. Przede wszystkim udostępnianie danych pozwalających na identyfikację użytkowników sieci powinno następować wyłącznie na podstawie wyraźnego nakazu sądu lub prokuratora, wydanego po przeprowadzeniu właściwego postępowania⁶⁸. Pojawiły się też obawy o koszty związane z obciążaniem pośredników dodatkowymi obowiązkami⁶⁹. Podkreślano, iż obowiązki te powinny być dostosowane do charakteru i skali ich działalności. Podmioty działające np. hobbystycznie albo będące instytucjami edukacyjnymi nie posiadają takiego samego zaplecza technicznego, organizacyjnego i prawnego jakimi dysponują najwięksi usługodawcy internetowi. Dlatego nakładane na nie obowiązki powinny być dostosowane do ich realnych możliwości⁷⁰.

Równocześnie pojawiło się wiele opinii, iż do zmniejszenia skali naruszeń może przyczynić się bardziej precyzyjne określenie granic ochrony prawnoautorskiej i zakresu dozwolonego użytku oraz stworzenie odpowiednich warunków do świadczenia powszechnie dostępnych usług dostępu do dóbr kultury⁷¹. Niektórzy użytkownicy zgłosili propozycję, aby monopol autora obejmował tylko działalność komercyjną (związaną z osiąganiem korzyści majątkowych) natomiast korzystanie niekomercyjne odbywałoby się na podstawie licencji przymusowej, za odpowiednią rekompensatą na rzecz uprawnionych (patrz też pkt II.3)⁷².

W opinii MKiDN stanowisko Rządu RP w kwestii egzekwowania praw własności intelektualnej w internecie powinno wskazywać na konieczność ukierunkowania działań ustawodawcy oraz organów wymiaru sprawiedliwości na zwalczanie naruszeń dokonywanych przez podmioty komercyjne, w tym także usługodawców zapewniających indywidualnym użytkownikom sieci przestrzeń do nielegalnego udostępniania chronionych utworów i przedmiotów praw pokrewnych. Pożądanym wydaje się precyzyjne określenie w prawie UE przesłanek odpowiedzialności tego rodzaju podmiotów, tak aby z wyłączeń określonych w dyrektywie 2000/31/WE mogły korzystać tylko podmioty świadczące rzeczywiście neutralne usługi. To samo dotyczy relacji pomiędzy przepisami dyrektywy 2004/48/WE a regulacjami w zakresie ochrony prawa do prywatności czy danych osobowych. Podmioty działające w oparciu o opisane modele biznesowe nie powinny zasłaniać się prawami przysługującymi indywidualnym internautom, by samemu unikać odpowiedzialności. Zadaniem unijnego ustawodawcy powinno też być precyzyjne określenie przypadków, w których ograniczenie tych praw jest uzasadnione ochroną praw własności intelektualnej.

Konieczne jest też zapewnienie skuteczności procedur sądowych w przypadku dochodzenia roszczeń przeciwko usługodawcy mającemu siedzibę w innym państwie członkowskim.

Ponadto, mając na uwadze funkcjonujące w praktyce modele finansowania działalności nielegalnych serwisów internetowych, należy na szczeblu unijnym wypracować zasady współdziałania z podmiotami obsługującymi płatności i dostarczającymi reklamy pirackim serwisom internetowym.

68
Centrum Cyfrowe.

69
PIKE.

70
FNP, KOE.

71
FNP, KOE, PIKE, SDPT Sygnał.

72
FNP, KOE. Z kolei ZAiKS stanowczo sprzeciwiał się próbom odmiennego traktowania „użytku niekomercyjnego”, co jego zdaniem byłoby sprzeczne z systemem podmiotowych praw wyłącznych.

Pytanie uzupełniające:

9. *Jakie środki ochrony powinny być dostępne dla uprawnionych w przypadkach serwisów internetowych, których model biznesowy polega na udostępnianiu użytkownikom końcowym narzędzi do nielegalnej wymiany plików w sieci, biorąc pod uwagę, że operatorzy tych serwisów bardzo często osiągają korzyści majątkowe z tego tytułu (zarówno poprzez systemy płatności jak i z tytułu wyświetlania reklam) ?*

II. Dozwolony użytek

II. 1. Część ogólna

Wyjątki i ograniczenia praw wyłącznych, zwane też dozwolonym użytkowaniem, umożliwiają – bez zgody uprawnionych – korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych, w określonych celach i określonym zakresie. W prawie międzynarodowym wprowadzono zasadę, zgodnie z którą dozwolony użytek powinien być ograniczony do pewnych szczególnych przypadków oraz nie powinien stać w sprzeczności z normalnym wykorzystaniem utworu (lub przedmiotu prawa pokrewnego) ani w sposób nieuzasadniony naruszać prawowitych interesów uprawnionego⁷³. Zasadę tę określa się jako tzw. „trójstopniowy test”.

Przepisy dyrektyw UE przewidują zamkniętą listę wyjątków⁷⁴, z których większość jest opcjonalna, tj. państwa członkowskie nie mają obowiązku ich wprowadzenia w prawie krajowym⁷⁵. Powoduje to, że dozwolony użytek jest w przepisach krajowych poszczególnych państw członkowskich implementowany w sposób niejednolity. W konsekwencji taka sama forma aktywności może być – w zależności od państwa członkowskiego – kwalifikowana jako dopuszczalna bądź niedozwolona. Oznacza to też, że korzystanie z utworu (przedmiotu prawa pokrewnego) w ramach dozwolonego użytku musi być ograniczone do terytorium państwa członkowskiego, na podstawie którego przepisów się ono odbywa⁷⁶.

Ponadto w większości przypadków w przepisach UE powielono wprowadzony w konwencjach międzynarodowych trójstopniowy test⁷⁷, tym samym wyraźnie zobowiązując państwa

73

Art. 9 ust. 2 Konwencji berneńskiej, art. 13 Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS), art. 10 ust. 2 Traktatu WIPO o prawie autorskim, art. 16 ust. 2 Traktatu WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach.

74

Art. 5 i 6 dyrektywy 2009/24/WE, art. 6 i 10 dyrektywy 2006/115/WE w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej, art. 6 i 9 dyrektywy 96/9/WE w sprawie ochrony prawnej baz danych, art. 5 dyrektywy 2001/29/WE.

75

W Polsce prawie wszystkie przypadki dozwolonego użytku określone w dyrektywach UE zostały implementowane.

76

Wyjątkiem jest korzystanie w ramach dozwolonego użytku z utworów osieroconych – por. art. 4 dyrektywy 2012/28/UE.

77

Art. 6 ust. 3 dyrektywy 2009/24/UE, art. 10 ust. 3 dyrektywy 2006/115/WE, art. 6 ust. 3 dyrektywy 96/9/WE, art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29/WE.

członkowskie do respektowania określonych w nim zasad podczas implementacji bądź stosowania wyjątków przewidzianych w dyrektywach⁷⁸.

Opinie w kwestii **fakultatywnego charakteru wyjątków** są wśród uczestników konsultacji podzielone. Część z nich uważa, że przepisy UE powinny zobowiązywać państwa członkowskie do wprowadzenia wybranych wyjątków w prawie krajowym⁷⁹. Zwolennicy tego poglądu zaproponowali, aby zobowiązanie to miało miejsce przede wszystkim w sytuacji, kiedy dana postać dozwolonego użytku obejmowałaby eksploatację na skalę komercyjną⁸⁰. Chodzi o to, aby warunki prowadzenia działalności gospodarczej opartej na usługach społeczeństwa informacyjnego i dostępie do dóbr kultury były identyczne na obszarze całej UE. W przypadku wyjątków odnoszących się do funkcjonowania obrotu niekomercyjnego – jak wskazywano – harmonizacja nie jest tak niezbędna jak w stosunku do eksploatacji komercyjnej.

Inna propozycją zawartą w konsultacjach jest obowiązkowe wprowadzenie tych wyjątków, które bezpośrednio wiążą się z dostępem do informacji wiedzy i kultury⁸¹. Zasugerowano również, odwołując się do poglądów przedstawionych w doktrynie zagranicznej⁸², by zakres wyjątków których wprowadzenie powinno być obligatoryjne określić w oparciu o postanowienia Karty Praw Podstawowych, a po drugie w świetle celów rynku wewnętrznego, w szerszym kontekście celów Unii Europejskiej wynikających z Traktatów⁸³.

Pojawiły się również liczne wypowiedzi opowiadające się za pełną harmonizacją i obligatoryjną implementacją wszystkich wyjątków z dyrektywy do prawa krajowego⁸⁴. Jest to bowiem niezbędne dla osiągnięcia spójności prawa autorskiego w UE. Zdaniem podmiotów reprezentujących ten pogląd dobrowolność implementacji wyjątków z dyrektywy jest źródłem wielu problemów, zwłaszcza w przypadku korzystania z utworów w internecie. Alternatywnym rozwiązaniem dla tej kwestii może być dodanie przepisu o wzajemnym uznawaniu wyjątków i ograniczeń praw autorskich przez państwa członkowskie⁸⁵.

Niektóre głosy sprzeciwiły się natomiast tego rodzaju zobowiązaniu w stosunku do państw członkowskich, twierdząc jednocześnie, że opcjonalność większości wyjątków i ograniczeń zawartych

78

Por. art. 35 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

79

R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska, Biblioteka Narodowa, PIKE, wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych, KIPA (zaznaczono, że dotyczy to dozwolonego użytku prywatnego).

80

Zdaniem PIKE.

81

Propozycja przedstawiona w wspólnym wystąpieniu organizacji bibliotecznych.

82

Study on the implementation... s.65-66.

83

R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska.

84

ZPAF, ZZTK SFP, DJ UNION, Centrum Cyfrowe, FNP, KOE.

85

Propozycja Centrum Cyfrowego; taka konstrukcja została zastosowana w art. 4 dyrektywy 2012/28/WE o dziełach osieroconych.

w dyrektywie nie stanowi praktycznego problemu⁸⁶. System opcjonalnych wyjątków stanowi natomiast elastyczny instrument pozwalający państwom członkowskim na uwzględnienie w krajowych przepisach aspektów wynikających z kultury i tradycji danego kraju.

W ramach konsultacji pojawiły się również propozycje dodania do obecnego katalogu wyjątków kilku **dotatkowych przypadków dozwolonego użytku**. Postulowano między innymi wprowadzenie powszechnego na obszarze UE wyjątku umożliwiającego reemitentom korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych przy zachowaniu konieczności uiszczenia stosownego wynagrodzenia na rzecz podmiotów uprawnionych⁸⁷. Zaproponowano również dodanie wyjątku umożliwiającego DJ-om tworzenie bez zgody uprawnionych remiksów utworów do wykorzystania np. w celu publicznego odtwarzania, które odbywałoby się po uiszczeniu opłaty licencyjnej przez organizatora imprezy⁸⁸. Zastanawiano się nad możliwością wprowadzenia wyjątku dotyczącego ‘publicznego odtwarzania’ w miejscach publicznych, które nie łączy się z osiąganiem korzyści majątkowych⁸⁹. Wskazano, że w zakresie tzw. ‘prawa cytatu’ należałoby uwzględnić również inne cele cytatu, niż tylko „słowa krytyki lub recenzji”, np. cele związane z korzystaniem z motta, wyjaśnianiem, z powstawaniem specyficznych gatunków artystycznych: jak kolaż czy reportaż, czy nawet filmy *found footage*⁹⁰. Zarazem podkreślono konieczność zachowania proporcji pomiędzy cytowanym fragmentem a własnym utworem, w taki sposób, ażeby przeciwdziałać wykorzystywaniu cytatów bez zgody autora i zapłaty wynagrodzenia, w celach czysto komercyjnych⁹¹.

Opowiedziano się również za ustanowieniem generalnej zasady wyłączenia z zakresu monopolu autorskiego czynności o minimalnym znaczeniu ekonomicznym (zasada *de minimis*), poddawanej jednak trzystopniowemu testowi⁹². Zasugerowano ponadto możliwość ustanowienia licencji dorozumianej w odniesieniu do niekomercyjnego wykorzystania utworu lub jego fragmentu we wszystkich krajach członkowskich UE⁹³. Umożliwiłaby ona wykorzystywanie materiałów dostępnych w sieci, jeżeli okoliczności stanu faktycznego wskazywałyby na dorozumianą wolę podmiotu uprawnionego w zakresie ich rozpowszechnienia. Postulowano również rozszerzenie

86

ZAiKS, ZPAV, Polska Książka, SDPT Sygnał.

87

Postulat PIKE. Wynika to z tego, że konieczność uzyskiwania zezwolenia organizacji zbiorowego zarządzania na reemisję prowadzi do sporów pomiędzy środowiskami reemitentów i rzeczonych organizacji.

88

DJ UNION.

89

R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska. Propozycja ta jest zbliżona do wyjątku zawartego w art. 24 ust. 2 ustawy o prawie autorskim, który brzmi: „Posiadacze urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego mogą za ich pomocą odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych.”

90

Nurt współczesnej sztuki filmowej polegający na wykorzystywaniu do powstania nowego dzieła istniejących materiałów filmowych (lub ich fragmentów) innych autorów.

91

R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska.

92

Centrum Cyfrowe.

93

Ibidem.

zakresu przedmiotowego przepisów o dozwolonym użytku o fundacje i stowarzyszenia, o ile prowadzona przez nie działalność nie ma charakteru komercyjnego⁹⁴ lub też szerzej, we wszystkich sytuacjach związanych z kształceniem niezależnie od tego, jaka instytucja realizuje ten użytek⁹⁵. W ramach konsultacji wskazano potrzebę doprecyzowania, iż „dzielenie się” utworami między osobami, które pozostają w kontakcie *online* nie stanowi bezprawnego wkroczenia w monopol prawnoautorski, jeżeli ma ono charakter niekomercyjny⁹⁶. Z drugiej strony podkreślono, że należy doprecyzować pojęcie „stosunku towarzyskiego” w ramach którego obowiązuje zakres dozwolonego użytku, aby przesądzić m. in., czy „znajomy” z portalu społecznościowego pozostaje w takim stosunku⁹⁷.

Wśród odpowiedzi skierowanych do MKiDN pojawiła się ponadto sugestia, aby ograniczyć możliwość powołania się na wyjątek dotyczący dozwolonego użytku prywatnego jedynie w odniesieniu do kopii pochodzącej z legalnego źródła⁹⁸. Wyjątek ten jest bowiem często wykorzystywany jako uzasadnienie eksploatacji kopii utworów pochodzących z nielegalnych źródeł.

Część uczestników konsultacji zdecydowanie stwierdziła, że nie ma potrzeby dodawania nowych przypadków dozwolonego użytku⁹⁹. Obecne przepisy wydają się być satysfakcjonujące z punktu widzenia użytkownika oraz bezpieczne z punktu widzenia właściciela autorskich praw majątkowych. Zdaniem podmiotów sprzeciwiających się wprowadzeniu nowych wyjątków należy skupić się raczej na właściwym implementowaniu obecnych przepisów i zapewnieniem ich właściwego stosowania.

Podmioty biorące udział w konsultacjach wypowiedziały się również w kwestii wprowadzenia do europejskiego porządku prawnego instrumentu w postaci doktryny *fair use*. Z jednej strony zdecydowanie sprzeciwiano się tego rodzaju koncepcjom¹⁰⁰, podkreślając, iż wprowadzenie takiej generalnej formuły spowodowałoby ogromną niepewność prawa. Zauważono, że jest to niezgodne z europejską tradycją oraz iż stosowanie tej doktryny w USA jest obwarowane wieloletnim orzecznictwem, którego z naturalnych przyczyn nie ma w UE. W konsultacjach pojawił się jednak także głos poparcia dla tego rodzaju rozwiązań¹⁰¹.

W kwestii **precyzyjności przepisów o dozwolonym użytku** część uczestników konsultacji wskazała, że przedmiotowe przepisy powinny być możliwie precyzyjne przy jednoczesnym zachowaniu pewnego stopnia neutralności, tak aby nie zdezaktualizowały się w warunkach

94

Ibidem.

95

KOE.

96

KOE.

97

SDPT Sygnał.

98

KIPA.

99

Stoart, Biblioteka Narodowa, Polska Książka.

100

Polska książka, ZAiKS.

101

Wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych.

nieustającego rozwoju nowych (w tym internetowych) technologii¹⁰². Wskazano, że obecne przepisy zapewniają konieczną elastyczność i dopuszczają dużą różnorodność wykorzystania cyfrowego¹⁰³. Choć pojawiły się również poglądy, że wskazane byłoby zwiększenie elastyczności tych przepisów, gdyż rozwój technologii stale poszerza możliwy zakres swobody użytkownika¹⁰⁴. Z drugiej strony podniesiono, że postanowienia dotyczące wprowadzenia wyjątków i ograniczeń powinny być sformułowane w sposób bardziej precyzyjny, tak żeby uniknąć rozbieżnych rozwiązań w prawie krajowym¹⁰⁵. Precyzyjność podyktowana jest koniecznością zapewnienia pewności prawa, wymaga ona starannej redakcji przepisów, tak aby nadawały się one do praktycznego stosowania i zapewniały czytelne rozwiązania.

Część uczestników konsultacji zauważa problem **terytorialnego ograniczenia możliwości korzystania z wyjątków i ograniczeń**¹⁰⁶. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być opisane powyżej ujednoczenie wyjątków na poziomie UE w całości lub części. Dzięki temu można zmarginalizować lub całkowicie zlikwidować problem terytorialnego ograniczenia możliwości korzystania z wyjątków i ograniczeń.¹⁰⁷

Mając na uwadze szeroki zakres implementacji wyjątków w prawie polskim, Rząd RP powinien opowiedzieć się za obligatoryjnym charakterem wszystkich przypadków dozwolonego użytku, które są przewidziane w prawie europejskim.

Pytanie uzupełniające:

10. *W jaki sposób i przy wykorzystaniu jakich kryteriów należy definiować „komercyjny” i „niekomercyjny” charakter korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych? W odniesieniu do korzystania w ramach dozwolonego użytku – jaka jest granica jego niekomercyjnego charakteru i w jakich przypadkach korzystanie to nabiera charakteru komercyjnego?*

II. 2. Dozwolony użytek publiczny

W 2013 r. w ramach prac Forum Prawa Autorskiego odbyła się dyskusja na temat przepisów o dozwolonym użytku publicznym w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Podczas tej dyskusji oraz w towarzyszących jej konsultacjach społecznych podawano przykłady trudności i wątpliwości, jakie pojawiają się przy okazji ich stosowania¹⁰⁸.

Te problemy, które wynikają ze sposobu implementacji przepisów UE do polskiej ustawy, MKiDN będzie starać się rozwiązać przy okazji nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, której projekt zostanie opublikowany w pierwszym półroczu 2014 r.

102

Tak: SDPT Sygnał, Biblioteka Narodowa

103

ZAiKS, ZPAV, Polska Książka.

104

FNP, KOE.

105

R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska, ZPAF, ZZTK, PIKE.

106

SDPT Sygnał, R. Sikorski i K. Klafkowska-Waśniowska, ZPAF, ZTTK, SFP, PIKE, FNP, KOE.

107

Biblioteka Narodowa.

Natomiast w ramach dyskusji o europejskim prawie autorskim należy przyrzeć się sposobowi sformułowania przepisów o wyjątkach w dyrektywach UE, w szczególności w dyrektywie 2001/29/WE.

W ogłoszonych przez Komisję Europejską konsultacjach zwrócono przede wszystkim uwagę na wyjątki dotyczące bibliotek i archiwów, nauczania i badań naukowych oraz niepełnosprawności. Podniesiono także problemy związane z eksploracją tekstów i danych oraz treściami tworzonymi przez użytkowników. Kwestie te nie zostały dotychczas uregulowane w dyrektywie.

II.2.1. Biblioteki i archiwa

Wyjątek dotyczący „tradycyjnych” wypożyczeń bibliotecznych został wprowadzony w art. 6 dyrektywy 2006/115/WE. Przewiduje on możliwość ustanowienia odstępstwa od wyłącznego prawa do użyczenia oryginałów i powielonych egzemplarzy chronionych utworów. Twórcy powinni otrzymać jednak z tytułu wynagrodzenie¹⁰⁹.

Art. 5 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2001/29/WE upoważnia ogólnodostępne biblioteki, instytucje edukacyjne i muzea, jak również archiwa, do dokonywania szczególnych czynności zwielokrotniania, nie zmierzających do osiągnięcia korzyści majątkowych. Przepis ten umożliwia wykonywanie kopii utworów w celu zachowania i ochrony zbiorów wymienionych instytucji¹¹⁰.

Natomiast zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29/WE instytucje te są upoważnione do udostępniania utworów indywidualnym osobom, do celów badań lub studiów, przy wykorzystaniu terminali znajdujących się w pomieszczeniach tych jednostek. Wyjątek obejmuje jednak tylko utwory „nie podlegające zasadom zakupu lub licencji”, co budzi wątpliwości interpretacyjne¹¹¹. Ponadto nie upoważnia on do udostępniania utworów przez internet, co wprost potwierdzono w treści motywu 40 preambuły dyrektywy.

W ramach konsultacji podniesiono, że biblioteki powinny mieć zapewnione prawa digitalizacji utworów i przedmiotów praw pokrewnych celem ochrony własnych zbiorów tych instytucji¹¹². Wskazano również na konieczność ustanowienia podstaw dla digitalizacji w celach archiwalnych zbiorów audiowizualnych przez inne podmioty, takie jak nadawcy lub instytucje, których celem statutowym jest gromadzenie zbiorów¹¹³.

108

Materiały z dyskusji na Forum Prawa Autorskiego oraz wyniki konsultacji społecznych można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/strona-glowna/zmiany-w-prawie/prawo-autorskie/forum-prawa-autorskiego.php>.

109

Wprowadzenie w Polsce wynagrodzenia z tytułu wypożyczeń bibliotecznych było przedmiotem dyskusji w ramach Forum Prawa Autorskiego.

110

Por. art. 28 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

111

Kwestia to została podniesiona w pytaniu prejudycjalnym przed TSUE (sprawa C-117/13 Technische Universität Darmstadt). Sąd niemiecki zadał w tej sprawie pytanie: *Czy zasady zakupu lub licencji w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29/WE obowiązują w przypadku, gdy właściciel prawa proponuje wymienionym tam instytucjom zawarcie umów licencyjnych o korzystanie z dzieła na odpowiednich warunkach?*

112

SFP, Biblioteka Narodowa.

Z konsultacji wynika, że najbardziej aktualnym problemem dotyczącym korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez biblioteki i archiwa jest kwestia ich udostępniania *online*. Z jednej strony część podmiotów wskazuje, że udostępnianie *online* powinno odbywać się na podstawie umów zawartych z uprawnionymi¹¹⁴. Systemy licencyjne są bowiem bardziej elastyczne i szybsze do wprowadzenia w życie niż legislacja. Natomiast wprowadzenie np. nielicencjowanego elektronicznego wypożyczania przez instytucje publiczne skutkowałoby zastąpieniem normalnej komercyjnej eksploatacji tych samych zasobów. Z drugiej strony pojawiły się postulaty rozwiązania tej kwestii poprzez wprowadzenie przepisów o dozwolonym użytku¹¹⁵ lub uelastycznienie mechanizmów licencyjnych, przede wszystkim poprzez bezwzględnie obowiązujący charakter przepisów o dozwolonym użytku, a także zobowiązanie do dostarczania do bibliotek nośników pozbawionych zabezpieczeń technicznych lub zapewnienie prawa do usuwania takich zabezpieczeń¹¹⁶. Wskazano również na konieczność rewizji pojęcia „terminale”¹¹⁷.

W opinii MKiDN Rząd RP powinien opowiedzieć się za rozszerzeniem wyjątku bibliotecznego na określone przypadki udostępniania utworów online, pod warunkiem zapewnienia ochrony przed jego nadużywaniem, tj. korzystaniem z tych utworów w sposób wykraczający poza dozwolony użytek.

Pytanie uzupełniające:

11. *Czy w ramach przepisów UE powinno się ustanowić podstawy dla digitalizacji zbiorów audiowizualnych w celach archiwalnych przez inne podmioty, takie jak nadawcy lub instytucje, których celem statutowym jest gromadzenie zbiorów?*
12. *Jaki Państwa zdaniem wpływ na rynek miałoby wprowadzenie przepisów o dozwolonym użytku na rzecz udostępniania swoich zbiorów online przez biblioteki i archiwa? Czy są Państwo zdania, że tego rodzaju ułatwienie użytkownikom dostępu do kultury miałoby negatywny wpływ na konkurencję na rynku (np. wydawniczym)?*
13. *Jakie zabezpieczenia przed nieuprawnionym (wykraczającym poza dozwolony użytek) korzystaniem z udostępnionych w ten sposób utworów należałoby wprowadzić, biorąc pod uwagę trudności związane z kontrolowaniem sposobu eksploatacji utworów zwielokrotnionych w formatach cyfrowych?*

II.2.2. Użytek edukacyjny i naukowy

Art. 5 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2001/29/WE dopuszcza korzystanie z chronionych utworów w ramach nauczania lub badań naukowych, w zakresie uzasadnionym przez niekomercyjny cel, który ma zostać osiągnięty oraz pod warunkiem podania źródła, w tym nazwiska twórcy, chyba że nie jest to możliwe. Podstawowe problemy dostrzeżone w tym zakresie przez Komisję Europejską dotyczą niejednolitej interpretacji tego wyjątku w państwach członkowskich.

113
SFP.

114
ZPAV, SFP, IWP, Polska Książka.

115
Biblioteka Narodowa, KOE, wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych.

116
Wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych.

117
Postulat ten został zgłoszony w ramach wspólnego wystąpienia organizacji bibliotecznych i jest związany ze sprawą C-117/13 Technische Universität Darmstadt.

W ramach konsultacji wskazano, że regulacja dotycząca korzystania z utworów oraz przedmiotów praw pokrewnych w celu edukacyjnym lub naukowym powinna opierać się na instytucji dozwolonego użytku¹¹⁸. Licencja ustawowa powinna upoważniać instytucje naukowe i oświatowe do nieodpłatnego korzystania z rozpowszechnionych utworów w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzania w tym celu egzemplarzy fragmentów rozpowszechnionego utworu. Oczywiście, regulacja ta powinna zastrzegać, że działania takie podejmowane mogą być wyłącznie w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań. Regulacja ta nie powinna być uzależniona od wymogu niezyskiwania korzyści majątkowych. W ramach konsultacji zwrócono jednak uwagę na problem, że sformułowanie „*ilustracja procesu nauczania*” jako uzasadnienie wyjątku od monopolu autorskiego na rzecz instytucji edukacyjnych jest źródłem licznych problemów w praktyce. Często jest ono bowiem interpretowane przez instytucje edukacyjne w ten sposób, że upoważnia ono do wielokrotnego kopiowania materiałów bądź innych form korzystania z utworów. W związku z tym konieczne jest doprecyzowanie w dyrektywie, że sformułowanie to nie obejmuje zwielokrotniania, udostępniania lub dystrybucji materiałów szkoleniowych na masową skalę¹¹⁹.

Oprócz powyższego postulowano wprowadzenie do dyrektywy sformułowań umożliwiających udostępnianie *online* publikacji finansowanych z funduszy publicznych na zasadzie dozwolonego użytku¹²⁰. Podkreślano również, że użytek naukowy nie powinien być ograniczony jedynie do niekomercyjnego wykorzystania¹²¹. Jeszcze dalej idącą propozycją zaprezentowaną przez uczestnika konsultacji jest stworzenie szerokiego wyjątku dotyczącego wszystkich rodzajów utworów (także programów komputerowych i baz danych) dla celów edukacyjnych i naukowych, obligatoryjnego w każdym z krajów UE, który implementowany byłby w formie rozporządzenia¹²². Wskazywano również na nieprzydatność rozwiązań licencyjnych jako nieefektywnych w praktyce¹²³.

Alternatywnie wskazywano, że nie ma potrzeby rozszerzania istniejących wyjątków w tym zakresie. Ewentualne zmiany w obszarze wyjątków i ograniczeń dla instytucji edukacyjnych i naukowych powinny raczej zmierzać do wzmocnienia istniejących mechanizmów licencyjnych¹²⁴.

W opinii MKiDN Rząd RP powinien zadeklarować poparcie dla postulatów doprecyzowania przepisów o dozwolonym użytku w celach edukacyjnych i naukowych, pod warunkiem, że zostaną wprowadzone zabezpieczenia przed wykorzystywaniem tych przepisów do celów niezwiązanych z działalnością edukacyjną lub naukową.

Pytanie uzupełniające:

118
SDPT Sygnał.

119
Polska Książka.

120
Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, KOE.

121
Wspólne wystąpienie organizacji bibliotecznych.

122
Centrum Cyfrowe.

123
FNP, KOE.

124
ZPAV, Polska Książka.

14. *Jakie przesłanki powinny zostać zastosowane do określenia zakresu dozwolonego użytku na cele edukacyjne i naukowe?*
15. *W jaki sposób i w oparciu o jakie przesłanki należałoby wyznaczyć granicę pomiędzy dozwolonym użytkowaniem na cele edukacyjne i naukowe a działalnością komercyjną?*

II.2.3. Korzystanie dla dobra osób niepełnosprawnych

Art. 5 ust. 3 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE upoważnia do korzystania w celu niekomercyjnym z chronionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, przy czym sposób korzystania i jego zakres muszą być powiązane z danym upośledzeniem.

Natomiast w dniu 28 czerwca 2013 r. w Marrakeszu został przyjęty Traktat WIPO w sprawie ułatwienia dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym i niedowidzącym oraz osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi im zapoznanie się z drukiem. Traktat umożliwi dystrybuowanie i publiczne udostępnianie kopii utworów w formatach dostosowanych do potrzeb osób niewidomych i niedowidzących, zarówno w kraju jak i za granicą. W najbliższym czasie planowane jest podpisanie tego traktatu przez UE i państwa członkowskie, a następnie jego ratyfikacja. Wdrożenie traktatu może wymagać zmiany prawa UE, przede wszystkim w aspekcie ponadgranicznego korzystania ze wspomnianego wyjątku.

Większość konsultowanych podmiotów, która wypowiedziała się na ten temat, uznała, że korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych na potrzeby osób niepełnosprawnych powinno odbywać się w ramach dozwolonego użytku. Tylko pojedyncze głosy wskazywały na zasadność stosowania mechanizmów licencyjnych.

Uczestnicy konsultacji zwrócili także uwagę na konieczność pilnej ratyfikacji i wdrożenia Traktatu z Marrakeszu¹²⁵, w tym doprecyzowania w prawie unijnym określonego w nim wyjątku. Pojawił się również głos dotyczący konieczności opracowania zaleceń dotyczących korzystania z utworów w ramach dozwolonego użytku w przypadkach różnego rodzaju niepełnosprawności, a więc nie tylko upośledzenia wzroku ale także dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się¹²⁶.

MKiDN proponuje, aby Rząd RP opowiedział się za pilną ratyfikacją Traktatu z Marrakeszu przez Unię Europejską oraz rozpoczęciem prac nad określeniem szczegółowych i jednolitych we wszystkich państwach członkowskich zasad korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w ramach dozwolonego użytku na potrzeby osób niepełnosprawnych, nie tylko niewidomych i niedowidzących. Zasady te nie powinny jednak prowadzić do ograniczenia dotychczasowych praktyk w tym zakresie, o ile są one zgodne z prawem unijnym.

II.2.4. Eksploracja tekstów i danych

Terminem „eksploracja tekstów i danych” (*text and data mining*) Komisja Europejska określa techniki automatycznego przeszukiwania i analizy dużych ilości danych (np. czasopism, stron internetowych, baz danych), w szczególności na potrzeby badań naukowych. Ponieważ do tego celu konieczne jest zwielokrotnienie analizowanych danych w pamięci komputera, działanie takie może być uznawane za wkroczenie w monopol prawnoautorski. Nie jest jednak jasne, czy mieści się ono w granicach dozwolonego użytku określonego przepisami dyrektywy 2001/29/WE oraz regulacji dotyczących baz danych.

125

Centrum Cyfrowe, FNP, wspólne stanowisko organizacji bibliotecznych, ZPE UAM.

126

Biblioteka Narodowa.

Eksploracja tekstów i danych była przedmiotem prac jednej z grup roboczych w ramach prowadzonego przez Komisję Europejską dialogu „Licencje dla Europy”¹²⁷. Jej uczestnicy nie osiągnęli jednak porozumienia.

Rozbieżności na ten temat uwidoczniły się także w konsultacjach MKiDN. Część konsultowanych podmiotów uważa, że eksploracja tekstów i danych powinna odbywać się w oparciu o licencje¹²⁸, zwracając uwagę, że w przypadku korzystania niekomercyjnego takie licencje są zazwyczaj udzielane nieodpłatnie. Jednak nawet zwolennicy wprowadzenia nowego wyjątku¹²⁹ podkreślali, że powinien on być ograniczony wyłącznie do korzystania niekomercyjnego, np. prowadzonych niekomercyjnie badań naukowych, a także podlegać trójstopniowemu testowi.

Właściciele praw obawiają się przypadków nieuprawnionego korzystania z wyjątku przez podmioty komercyjne, np. dostawców narzędzi służących do eksploracji tekstów i danych¹³⁰. O ile działalność samych użytkowników miałaby charakter niekomercyjny, to dostawcy narzędzi osiągaliby korzyści majątkowe z tytułu świadczonych usług. Zasygnalizowano również, że wyjątek mógłby potencjalnie zostać wykorzystany przez agregatorów wiadomości i firmy monitorujące media w celu uniknięcia konieczności uzyskania licencji na swoją działalność¹³¹.

Pojawił się też postulat przeprowadzenia dalszych analiz tego zjawiska¹³².

MKiDN proponuje, aby Rząd RP, nie sprzeciwiając się co do zasady możliwości wprowadzenia w tym zakresie odrębnego wyjątku, podkreślił konieczność wyraźnego ograniczenia tego typu rozwiązań do użytku niekomercyjnego. Wszelkie podmioty czerpiące korzyści majątkowe z tytułu eksploracji tekstów i danych, czyniące to w ramach działalności komercyjnej, czy też osiągające zyski z tytułu dostarczania narzędzi internetowych, powinny podlegać ogólnym zasadom prawa autorskiego.

II.2.5. Treści tworzone przez użytkowników

Konieczność analizy zjawiska treści tworzonych przez użytkowników (*user-generated content*) wynika z szybkiego rozwoju portali i innych mediów społecznościowych. Oprócz oryginalnych treści tworzonych przez użytkowników tych serwisów, często wykorzystują oni w ramach własnej aktywności internetowej treści chronione prawami osób trzecich, nierzadko tworząc w ten sposób nowe utwory. Masowa skala tego wykorzystania nie pozostaje bez znaczenia dla uprawnionych. Zjawisko to jest często przedstawiane jako przejaw swobody wypowiedzi użytkowników internetu. Nie można jednak zapominać, że właściciele serwisów społecznościowych

127

<http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/en/content/final-plenary-meeting>

128

IWP/REPROPOL, Polska Książka, ZPAV.

129

Biblioteka Narodowa, Centrum Cyfrowe, KOE, wspólne stanowisko organizacji bibliotek, PSM.

130

IWP/REPROPOL, Polska Książka, ZPAF.

131

IWP/REPROPOL.

132

SDPT Sygnał.

czerpią korzyści majątkowe z wymiany treści pomiędzy użytkownikami, a więc zarówno z wykorzystywania utworów chronionych prawami osób trzecich, jak i utworów stworzonych przez użytkowników.

Także w tym przypadku dialog „Licencje dla Europy” nie doprowadził do żadnych uzgodnień.

Z jednej strony wzywano do wprowadzenia w prawie UE wyjątku obejmującego treści tworzone przez użytkowników. Z drugiej natomiast wskazywano, iż wystarczające są mechanizmy licencyjne (licencje udzielane platformom społecznościowym oraz tzw. mikrolicencje kierowane do użytkowników).

Podobna rozbieżność stanowisk pojawiła się w przeprowadzonych przez MKiDN konsultacjach. Wyraźnie rozróżniono jednak dwa problemy.

Pierwszym z nich jest wykorzystywanie przez użytkowników serwisów internetowych (np. społecznościowych) cudzych utworów w celu tworzenia i rozpowszechniania opracowań. Właściciele praw¹³³ uważają za zasadne stosowanie w takich przypadkach ogólnych zasad prawa autorskiego czyli konieczności uzyskania zezwolenia podmiotu uprawnionego, o ile określone działania nie mieszczą się w ramach dozwolonego użytku osobistego, przy czym mogą to być mechanizmy licencyjne specjalnie stworzone do tego celu. Uznawano to za tym bardziej istotne, iż działania podejmowane przez końcowych użytkowników są ściśle powiązane z generowaniem ruchu w portalach internetowych, co przyczynia się do zwiększania zysków tych portali¹³⁴. Wskazano ponadto na już istniejące rozwiązania, zgodnie z którymi licencja jest udzielana nie pojedynczym użytkownikom, ale platformom internetowym umożliwiającym tego rodzaju niekomercyjną aktywność i czerpiącym z tego tytułu korzyści majątkowe¹³⁵.

Część uczestników konsultacji¹³⁶ postulowała natomiast objęcie tworzenia utworów zależnych przez użytkowników portali dozwolonym użytkowaniem albo wprowadzenie szerokiego dozwolonego użytku w zakresie niekomercyjnego korzystania z utworów za odpowiednią rekompensatą. Wówczas nie byłoby konieczne wyodrębnianie – sztucznej zdaniem niektórych z nich – kategorii „treści tworzonych przez użytkowników”. Pojawił się również pomysł, aby tego rodzaju aktywność była objęta wyjątkiem dotyczącym cytatu i parodii¹³⁷.

Kolejnym problemem, na który zwrócono uwagę w konsultacjach, jest praktyka serwisów internetowych, które zastrzegają w swoich regulaminach automatyczne przejęcie praw do zamieszczonych w nich treści, w tym praw do ich późniejszego komercyjnego wykorzystania.

133
IWP/REPROPOL, Polska Książka, ZAiKS.

134
ZAiKS, SDPT Sygnał, SFP, ZAKR, ZPAF.

135
ZPAV przywołał tu przykłady umów z serwisami takimi jak YouTube, wskazując, że wpływy z tego rodzaju licencji stanowią trzecie największe źródło przychodu branży fonograficznej z tytułu cyfrowego wykorzystania muzyki.

136
FNP, DJ UNION, ZPAF.

137
Centrum Cyfrowe.

Zdaniem uczestników konsultacji¹³⁸ taka praktyka powinna być wyeliminowana, a do twórców utworów zamieszczanych w serwisach internetowych powinna być zapewniona właściwa ochrona.

MKiDN proponuje, aby Rząd RP zwrócił uwagę na konieczność odróżnienia niekomercyjnej aktywności użytkowników społecznościowych serwisów internetowych od działalności prowadzonej przez właścicieli tych serwisów oraz zysków, jakie ta aktywność bardzo często generuje. Ciężar zapewnienia uprawnionym rekompensaty (wynagrodzenia) z tego tytułu aktywności indywidualnych użytkowników sieci powinni ponosić dostawcy narzędzi, które taką aktywność umożliwiają.

Rząd RP powinien opowiedzieć się także za wprowadzeniem mechanizmów zabezpieczających prawa użytkowników zamieszczających swoje utwory w serwisach internetowych.

Pytania uzupełniające:

16. *Jak oceniają Państwo zasadność wprowadzenia do prawa europejskiego wyjątku, który umożliwiłby indywidualnym internautom udostępnianie i przetwarzanie cudzych utworów w tych serwisach internetowych, które uzyskały stosowną licencję? Na jakie praktyczne aspekty należałoby zwrócić uwagę przy projektowaniu tego rodzaju wyjątku?*
17. *Jakie instrumenty ochrony praw użytkowników zamieszczających swoją twórczość w portalach internetowych należałoby wprowadzić na poziomie UE?*

II.3. Dozwolony użytek osobisty i reprografia

Dyrektywa 2001/29/WE przewiduje dwa istotne wyjątki od wyłącznego prawa do zwielokrotniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych.

Pierwszy z nich dotyczy zwielokrotniania na dowolnym nośniku przez osobę fizyczną do prywatnego, niekomercyjnego użytku (art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29/WE).

Drugi obejmuje zwielokrotnianie na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub podobnej (art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29/WE). W praktyce dotyczy to przede wszystkim zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich, dokonywanego w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (punkty kserograficzne).

W obu przypadkach warunkiem wprowadzenia wyjątku w prawie krajowym jest otrzymanie przez uprawnionych godziwej rekompensaty. W prawie UE nie określono sposobu zapewnienia tej rekompensaty. W państwach członkowskich, w których wprowadzono powyższe wyjątki, jest to dokonywane poprzez system opłat (*levies*) nakładanych na nośniki i urządzenia wykorzystywane do kopiowania utworów¹³⁹ oraz opłat reprograficznych, którymi obciążone są podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie reprografii¹⁴⁰. Brak szczegółowej harmonizacji powoduje jednak występowanie znacznych różnic pomiędzy rozwiązaniami funkcjonującymi w poszczególnych państwach członkowskich. Różnice te dotyczą np. katalogu nośników i urządzeń objętych opłatami czy zwolnienia od opłat urządzeń o przeznaczeniu typowo profesjonalnym.

Dodatkowo, z uwagi na nieustanny postęp technologiczny, pojawiają się problemy dotyczące stosowania systemu opłat z tytułu prywatnego kopiowania w środowisku cyfrowym, w szczególności

138
KOE, SDPT Sygnał.

139
Por. art. 20 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

140
Por. art. 20¹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

w przypadku zwielokrotniania legalnie nabytych plików elektronicznych w serwisach internetowych umożliwiających takie zwielokrotnianie w ramach licencji uzyskanej przez usługodawcę, czy też nowych rodzajów usług elektronicznych umożliwiających zwielokrotnianie utworów do użytku prywatnego (np. usługi oparte na chmurze).

W przeprowadzonych przez MKiDN konsultacjach pojawiały się propozycje bardziej szczegółowego doprecyzowania w prawie europejskim wyjątku dotyczącego dozwolonego użytku osobistego oraz zakresu jego stosowania w środowisku cyfrowym i zapewnienia godziwej rekompensaty z tego tytułu¹⁴¹. W szczególności właściciele praw domagają się, aby był on dopuszczalny jedynie w odniesieniu do egzemplarzy (cyfrowych kopii) utworu, które nie pozostawiają wątpliwości co do ich legalnego pochodzenia¹⁴². Wśród tej grupy pojawił się jednak także głos, iż wystarczająca jest interpretacja stosowania tego wyjątku ukształtowana przez TSUE¹⁴³.

Postulowano także jego rozszerzenie na wszelkie przypadki niekomercyjnego wykorzystania utworów, także ich wymiany w sieci oraz wśród „znajomych” w serwisach społecznościowych, przy zapewnieniu odpowiedniej rekompensaty¹⁴⁴.

Część uczestników konsultacji¹⁴⁵ uważa za konieczne ujednoczenie systemu rekompensaty z tytułu prywatnego kopiowania w całej Unii, w tym wspólnej metodologii określania ich wysokości oraz objętych nimi urządzeń i nośników (i ewentualnie usług). Pojawiły się też propozycje dotyczące niektórych praktycznych aspektów tego systemu. Zdaniem niektórych uczestników konsultacji z systemu opłat powinny zostać wyłączone urządzenia o charakterze typowo profesjonalnym¹⁴⁶, choć inni sprzeciwiali się takiemu rozwiązaniu wskazując, że także urządzenia projektowane jako profesjonalne mogą być wykorzystywane w celach prywatnych i nie ma możliwość prowadzenia kontroli w tym zakresie¹⁴⁷. Proponowano, w ślad za rekomendacjami Vitorino, aby wyeliminowana została możliwość wielokrotnego pobierania opłat z tego samego tytułu, co mogłoby zostać zapewnione przez przeniesienie zobowiązania do odprowadzenia opłaty na moment sprzedaży urządzenia bądź nośnika. Pozwoliłoby to też na określenie docelowego jego przeznaczenia (profesjonalnego bądź nieprofesjonalnego)¹⁴⁸.

141

PIKE, SDPT Sygnał, ZPAF.

142

KIPA, SFP.

143

ZAiKS.

144

Centrum Cyfrowe, FNP, KOE.

145

PIKE, SDPT Sygnał, SFP, ZPAF, ZAKR. SDPT Sygnał zwróciło jednak uwagę, że wysokość opłat powinna uwzględniać siłę nabywczą konsumentów w danym państwie członkowskim.

146

SARP.

147

IWP/REPROPOL, KOE, KIPA, SFP. IWP i REPROPOL powołały się na statystyki wskazujące, że jednym z miejsc, w których utwory są najczęściej kopiowane, jest miejsce pracy.

148

SDPT Sygnał.

Podnoszono również – sygnalizowany już poprzednich punktach – pomysł wprowadzenia tzw. płaskiej opłaty z tytułu korzystania z utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego w internecie, której powinien towarzyszyć system repartycji opierający się o anonimowe statystyki korzystania z poszczególnych utworów¹⁴⁹.

Część konsultowanych podmiotów skrytykowała pomysł, aby system opłat z tytułu prywatnego kopiowania uwzględniał sytuacje, w których zwielokrotnienie legalnie nabytej kopii utworu odbywa się za zgodą uprawnionych albo jest możliwe tylko w nieznacznym zakresie¹⁵⁰. Podkreślano w szczególności, że istotna jest potencjalna możliwość skopiowania utworu bliżej nieokreślonego twórcy, niemożliwe jest natomiast każdorazowe badania uprawnień użytkownika do zwielokrotnienia utworu (co potwierdził TSUE w swoim orzecznictwie). Oznaczałoby to możliwość ograniczania zakresu dozwolonego użytku osobistego ponad zakres wskazany przez uprawnionego. Niektórzy poparli jednak tego rodzaju wyłączenia, wskazując, iż opłaty są należne tylko w przypadku wystąpienia szkody po stronie uprawnionego¹⁵¹.

W kontekście zapewnienia uprawnionym godziwej rekompensaty z tytułu dozwolonego użytku osobistego zwracano uwagę na nowe rodzaje urządzeń, które mogą służyć do zwielokrotniania utworów, a nawet usług sieciowych, które mogą być w tym celu wykorzystywane¹⁵², podkreślano jednak również konieczność zbadania, czy i w jakim stopniu korzystanie z tego typu usług wiąże się ze szkodą dla uprawnionych¹⁵³.

Duża część uczestników konsultacji¹⁵⁴ aprobuje pomysł, aby wysokość opłat była odzwierciedlana na rachunkach lub fakturach wystawianych nabywcom sprzętu i nośników. Przyczyniłoby się to do większej przejrzystości systemu oraz zwiększenia społecznej świadomości co do istnienia opłat i ich celu. Pojawiały się jednak również głosy przeciwne tego rodzaju rozwiązaniom¹⁵⁵.

W opinii MKiDN Rząd RP powinien opowiedzieć się za doprecyzowaniem w przepisach dyrektywy 2001/29/WE zakresu zwielokrotniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych w ramach dozwolonego użytku osobistego, w szczególności możliwością jego stosowania w środowisku cyfrowym (por. także pkt II.2.5 w kontekście dozwolonego użytku w serwisach społecznościowych).

149

FNP, KOE.

150

KOE, SARP, Polska Książka, ZAiKS, SFP, STOART.

151

PIKE, DJ UNION SDPT Sygnał.

152

Biblioteka Narodowa, SARP, ZAiKS.

153

W opinii SDPT Sygnał w usługach „chmury” możliwa jest precyzyjna kontrola sposobów dostępu do treści (np. w serwisach Spotify, iTunes czy Ipla), nie powodują więc one szkody po stronie uprawnionego. PIKE i DJ UNION podkreśliły, że tego rodzaju usługi są wykorzystywane przede wszystkim do sporządzania kopii zapasowych, co nie stanowi uszczerbku dla właścicieli praw. Natomiast ZAKR zwrócił uwagę, że nawet przy usługach w chmurze kopie są zapisywane na serwerach ich dostawców, następuje więc zwielokrotnienie.

154

FNP, KOE, PIKE, ZAiKS, SDPT Sygnał, SFP, ZPAF.

155

ZAKR.

Należy jednak zachować ostrożność w przypadku postulatów dotyczących wprowadzenia szerokiego wyjątku obejmującego wszelką niekomercyjną eksploatację utworów i przedmiotów praw pokrewnych w sieci, nawet przy zapewnieniu odpowiedniej rekompensaty uprawnionym. W pierwszej kolejności należałoby bowiem zbadać wpływ takiego wyjątku na rynek legalnego, komercyjnego obrotu treściami w sieci i poza nią. Przykładowo, dopuszczenie swobodnej wymiany utworów w internecie mogłoby zahamować rozwój europejskich dostawców treści online, np. w sektorze muzycznym, w którym uzyskiwały one znaczącą pozycję na rynku światowym. Osiągane przez nich obecnie zyski trafiłyby do największych globalnych serwisów internetowych, mających często siedzibę poza UE, które miałyby największe możliwości dostarczania narzędzi do takiej „niekomercyjnej” wymiany plików w sieci i czerpałyby z tego tytułu korzyści majątkowe. Tymczasem rolą Unii Europejskiej powinna być ochrona nie tylko europejskich właścicieli praw, ale także europejskich usługodawców inwestujących w legalny dostęp do treści, którzy stanowią istotny element gwarantujący rozwój lokalnych przemysłów kreatywnych.

Tego rodzaju wyjątek mógłby być ponadto niezgodny z trzystopniowym testem, określonym w konwencjach międzynarodowych z zakresu prawa autorskiego.

Ponadto w opinii MKiDN Rząd RP powinien opowiedzieć się za możliwie szeroką autonomią państw członkowskich, gdy chodzi o tworzenie systemu rekompensaty za dozwolony użytek. Należy uwzględnić fakt, że szereg państw członkowskich wypracowało własne systemy rekompensaty, najczęściej oparte na opłatach uiszczanych przez producentów i importerów określonych urządzeń RTV/IT lub związanych z nimi czystych nośników. Tworzenie w tym zakresie szczegółowej regulacji na poziomie europejskim nie pozwoli na uwzględnienie specyfiki rynku krajowego w każdym z państw członkowskich, gdzie poziom kompensaty powinien uwzględniać choćby takie czynniki jak ogólny poziom dochodów ludności, ceny rynkowe utworów kopiowanych w ramach dozwolonego użytku, ofertę rynkową urządzeń i czystych nośników itp. W opinii MKiDN decyzje co do katalogu objętych opłatami urządzeń i nośników, jak również wysokość opłat, powinny być pozostawione w kompetencji państw członkowskich. To samo dotyczy zakresu wyłączenia z opłat urządzeń profesjonalnych. W przypadku tych ostatnich nie można pominąć, że są one wykorzystywane także do wykonywania kopii chronionych utworów na cele prywatne, niezależnie do tego, czy odbywa się to za zgodą właściciela danego urządzenia (np. pracodawcy). Państwa członkowskie powinny też móc uwzględnić fakt wtórnego obrotu sprzętem nabytym na cele profesjonalne (B2B), a także autonomicznie decydować o ewentualnych wyłączeniach w zakresie transakcji na potrzeby władzy publicznej (B2A).

W ocenie MKiDN zauważalny w ostatnim czasie wzrost znaczenia serwisów legalnie udostępniających chronione utwory na zasadach licencyjnych nie eliminuje jeszcze znaczenia dozwolonego użytku osobistego i rekompensaty za ten użytek. Większość dostępnych urządzeń elektroniki użytkowej umożliwia korzystanie przez ich posiadacza z chronionych utworów także bez licencji. Być może nadejdzie taki czas, że instytucja dozwolonego użytku w prawie autorskim straci praktyczne znaczenie, ale dopóki znajduje szerokie zastosowanie, dopóty system rekompensaty powinien istnieć.

Technologia chmury jest stosunkowo nowym zjawiskiem, gdy chodzi o prywatny użytek chronionych utworów. Jej uwzględnienie w systemie rekompensaty opartym na opłatach od urządzeń i czystych nośników wydaje się trudne, gdyż obowiązek uiszczenia opłaty musiałby być przesunięty na podmiot innej kategorii niż producent czy importer. Często chodziłoby o podmiot pozostający poza jurysdykcją krajową danego państwa. Wydaje się jednak, że skoro korzystanie z chmury wymaga użycia jakiegoś urządzenia, samo objęcie opłatą tego urządzenia byłoby właściwym i wystarczającym rozwiązaniem problemu.

W ocenie MKiDN zamieszczenie na paragonach lub fakturach wysokości uiszczonej opłaty kompensacyjnej byłoby dobrym rozwiązaniem, zwiększającym społeczną świadomość co do istnienia systemu rekompensaty i przysługujących z tego tytułu praw. Jest to jednak kwestia wykraczająca poza

problematykę prawa autorskiego, a samo środowisko przedsiębiorców nie jest bynajmniej jednomyślne co do potrzeby i ewentualnych kosztów wprowadzenia tej propozycji w życie. W takim stanie rzeczy w ocenie MKiDN kwestia ta nie powinna być przedmiotem prac legislacyjnych na poziomie unijnym.

Pytania uzupełniające:

- 18. Jakie elementy dotyczące zwielokrotniania utworów w formatach cyfrowych w ramach dozwolonego użytku osobistego powinny zostać doprecyzowane na poziomie ustawodawstwa unijnego?*
- 19. Jak w Państwa ocenie byłyby skutki wprowadzenia wyjątku dotyczącego wszelkich przypadków niekomercyjnego korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w sieci dla polskiego i europejskiego rynku tworzenia i dystrybucji kultury?*

Załącznik - informacja na temat rezultatów dialogu „Licencje dla Europy”

Terytorialność prawa autorskiego

Podmioty biorące udział w dialogu „Licencje dla Europy” wypracowały deklaracje, które zawierają propozycje, w jakim kierunku powinien zmierzać jednolity rynek, aby jak najbardziej ułatwić użytkownikom dostęp do utworów i przedmiotów praw pokrewnych w środowisku cyfrowym. W stanowiskach Grup Roboczych (w szczególności grupy: *cross border access and portability*) wyraźnie zauważalna jest teza, iż rynek sam zmierza do zniwelowania różnic pomiędzy świadczonymi w poszczególnych państwach członkowskich usługami zapewniającymi legalny dostęp do chronionych utworów. Zdaniem interesariuszy rozwiązaniem problemu nie jest wprowadzenie jednolitego prawa autorskiego obowiązującego w całej UE, lecz proponowanie konsumentom nowych modeli biznesowych w zakresie udzielania licencji, które biorą pod uwagę specyfikę świata cyfrowego oraz częste przemieszczanie się obywateli w ramach UE. W szczególności dotyczy to rynku usług audiowizualnych oraz sektora książkowego (w zakresie e-booków). W obu przypadkach środowiska reprezentujące te sektory pozytywnie oceniły mechanizmy udzielania licencji jako odpowiedź na terytorialność prawa autorskiego. Zarazem zobowiązały się do dalszej współpracy w celu wypracowania jeszcze lepszych metod dostępu do danych treści dla użytkownika. Licencjonowanie ponadgraniczne znajduje również zastosowanie w przypadku drobnych licencji (*micro licensing*) udzielanych na teksty oraz obrazy znajdujące się w sieci, które mogą następnie również służyć do ponownego wykorzystania. W ramach procesu „Licencje dla Europy” zostało również przygotowane zestawienie narzędzi umożliwiających szybki dostęp do tego rodzaju treści¹⁵⁶.

Z przeprowadzonego dialogu wynika, że autorzy i wydawcy są stale starą się poszerzyć możliwości legalnego dostępu do swoich dzieł i w ich opinii rozwiązania licencyjne stanowią najlepszy sposób na taki powszechny dostęp. Proces licencjonowania dzięki nowym modelom biznesowym staje się coraz łatwiejszy oraz bardziej przejrzysty i zrozumiały dla użytkowników.

Eksploracja tekstów i danych

W ramach dialogu „Licencje dla Europy” została utworzona oddzielna Grupa Robocza zajmująca się tematyką eksploracji tekstów i danych (*text and data mining working group*). W konsekwencji prac przedmiotowej grupy doszło do zaprezentowania przez wydawców deklaracji, w której zobowiązali się do wypracowania praktycznych rozwiązań ułatwiających przeszukiwanie i analizę danych dla niekomercyjnych badań naukowych¹⁵⁷. Sygnatariusze tej deklaracji zobowiązali się do zapewnienia niezbędnych, szybkich i nieskomplikowanych, mechanizmów licencyjnych pozwalających na eksplorację tekstów i danych na potrzeby badań naukowych. Zawarli ponadto zobowiązanie do ciągłego monitorowania i oceny sytuacji w tej dynamicznej i szybko rozwijającej się dziedzinie jaką jest eksploracja tekstów i danych oraz do działań mających na celu dostosowanie usług do potrzeb użytkowników.

156

<http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/sites/licences-for-europe-dialogue/files/4-Toolkit-texts-images.pdf>

157

<http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/sites/licences-for-europe-dialogue/files/10-Text-data-mining.pdf>

Treści tworzone przez użytkowników

Grupa robocza utworzona w ramach dialogu „Licencje dla Europy” w celu analizy zjawiska treści tworzonych przez użytkowników (*user-generated content working group*) nie wypracowała w ramach swoich działań odpowiednich rozwiązań pozwalających na rozwiązanie prawnoautorskich problemów łączących się z tym zagadnieniem. Niemniej zaprezentowano różnorodne poglądy na to jakie działania powinna podjąć UE w odniesieniu do tej problematyki. Z jednej strony wzywano do wprowadzenia w prawie UE wyjątku obejmującego treści tworzone przez użytkowników. Z drugiej natomiast wskazywano, iż wystarczające są mechanizmy licencyjne (licencje udzielane platformom społecznościowym oraz tzw. mikrolicencje kierowane do użytkowników). Powstał również dokument przygotowany przez przedstawicieli sektora wydawców prasy, w którym zostały zebrane najlepsze praktyki sprawdzające się do tej pory w tym zakresie oraz przedstawione nowe inicjatywy do realizowania w przyszłości¹⁵⁸. Zdaniem przedstawicieli tego sektora obecnie wydawcy prasy z reguły nie stwarzają problemów jeżeli chodzi o udzielanie bezpłatnych licencji na treści przez nich wytworzone, o ile będą one następnie wykorzystywane niekomercyjnie. Dodatkowo, coraz częściej powstają proste i szybkie mechanizmy pozwalające udzielić licencji przez jedno „kliknięcie”. Wydawcy prasowi podkreślili, że będą dążyć do ciągłego doskonalenia mechanizmów licencyjnych pozwalających na korzystanie z ich publikacjach internetowych przez użytkownika. Takie działanie leży bowiem w interesie zarówno użytkowników jak i wydawców.

158

<http://ec.europa.eu/licences-for-europe-dialogue/sites/licences-for-europe-dialogue/files/6-Users-online-press.pdf>